

Závěr

Při zkoumání institutu zákonného ručení se nelze vyhnout takřka žádné oblasti obchodního práva. Rozmanitost okolností, za nichž zákonné ručení vzniká, naznačuje, že jednotlivé jeho případy mají vcelku jen málo společného. Jejich vzájemné srovnání je však přínosné v tom, že umožňuje uvědomit si funkci, jakou v systému obchodního práva zákonné ručení má. Tato je v zásadě trojí: zákonné ručení je prostředkem zajišťovacím, sankčním a do jisté míry též motivačním.

Základní úloha zákonného ručení spočívá v posílení hospodářského postavení subjektů oprávněných ze závazkových vztahů; je garancí, že se věřitelé domůžou toho, co jim po právu náleží. Ručení je svou podstatou zajišťovacím právním nástrojem, a tak je samozřejmé, že zajišťovací funkce je vlastní rovněž zákonnému ručení. To platí naprosto bezvýjimečně ve všech případech zákonného ručení, které obchodní zákoník zná, třebaže primární motivací zákonodárce mnohdy nebylo vytvořit zvláštní prostředek zajištění pohledávek věřitelů.

Často se lze setkat s tím, že institut zákonného ručení plní roli jakéhosi postihu, sankce za porušení určitých právních povinností. V těchto případech zajišťovací funkci tohoto institutu konkuruje funkce sankční, přičemž někdy je tím zajišťovací povaha zákonného ručení dokonce zcela zastíněna. Pojetí zákonného ručení jako sankce *sui generis* je typickým jevem zejména v právní úpravě postavení členů orgánů obchodních společností a družstev. V hypotézách právních norem zakládajících ručitelství závazek těmto osobám je vždy zahrnuta podmínka porušení určité jejich právní povinnosti. Stejně tak zákonné ručení komisionáře představuje zvláštní druh sankce za nedodržení pokynů komitenta. Jistě není bez zajímavosti, že jak sankčnímu ručení členů orgánů společností a družstev, tak ručení komisionáře je společné to, že se jimi obchodní právo snaží řešit tzv. problém zastoupení (*agency problem*). Ostatně i na sankční ručení správce vkladů je možno pohlížet touto optikou, nakolik i jej lze považovat za „zmocněnce“ (*agent*) jednajícího v zájmu společnosti – „zmocnitelky“ (*principal*), ač tato dosud nevznikla.

Je možno na druhou stranu vyzorovat určitou specifickou skupinu případů zákonného ručení, u nichž se zajišťovací funkce projevuje intenzivněji než jinde. Konkrétně se jedná o zákonné ručení převodce zatímního listu, převodce obchodního podílu ve společnosti s ručením omezeným a podílu komanditisty v komanditní společnosti. Všechny jmenované právní dispozice spojuje ta okolnost, že při nich dochází ke změně v osobách dlužníků, a to aniž by k tomu byl vyžadován souhlas věřitelů. Ještě mnohem silněji se tato skutečnost projevuje u zákonného ručení vkladatele, prodávajícího a pronajímatele podniku či jeho části. Standardní postup podle obecné úpravy převzetí dluhu by byl v těchto případech příliš těžkopádný a mohl by i zamezit realizaci některých transakcí. V zájmu snížení enormních transakčních nákladů, jež by s sebou takovéto dispozice jinak nesly, upouští obchodní zákoník od podmínky věřitelova souhlasu. Právě v tomto okamžiku nastupuje zákonné ručení bývalých dlužníků jako svého druhu náhrada či kompenzace za neuplatnění občanskoprávní úpravy privativní intercese. Princip ochrany věřitelů je alfou i omegou úpravy závazkových vztahů a institut zákonného ručení je jednou z možných cest, jak jej naplnit.

Ručení vzniklé ze zákona může sloužit také jako motivační prvek, a to tehdy, je-li jeho existence vázána na splnění určité právní povinnosti. Za těchto okolností bude ručitel nepochybně motivován svou povinností splnit a ručitelského závazku se tím zbavit. Konkrétně lze jmenovat ručení komanditistů, které trvá, dokud tito nesplatí svůj vklad, anebo ručení členů orgánů obchodních společností či družstev vznikající v důsledku toho, že tyto osoby způsobí příslušné společnosti či družstvu škodu, a trvající, dokud tato škoda nebude nahrazena. Na druhou stranu nelze nevidět, že rozsah ručení je v obou případech omezen právě výší dluhu, který mají dotyčné osoby splnit, a tak jeho motivační význam nelze přeceňovat. Pokud by rozsah zákonného ručení přesahoval výši tohoto dluhu, byl by jeho motivační účinek jistě silnější. V této souvislosti je namístě připomenout, že rozsah ručení společníka společnosti s ručením omezeným za určitých okolností může přesáhnout výši nesplacené části jeho vkladu. Tehdy to však nebude on, ale některý jiný společník, kdo má splnit dluh, od jehož výše se rozsah ručení odvíjí. Motivační efekt ručení zde proto nepůsobí přímočaře, nýbrž potenciálně pouze skrze žalobu *ut singuli*.

Lze uzavřít, že k plnému pochopení významu a úlohy zákonného ručení v každém jednotlivém případě je vždy nezbytná znalost příslušného kontextu.